

Кожне село, селище, місто чи мегаполіс має свої унікальні особливості: історичні, природні, соціокультурні. Вони можуть стати додатковим ресурсом для розвитку малят.

- ♦ Як використовувати наявні можливості в освітньому процесі дитсадка?
- ♦ Як залучити дошкільнят до життя рідного міста чи села?
- ♦ Чим можуть допомогти регіональні освітні програми?

Запрошуємо поміркувати над цими питаннями разом з авторським колективом регіональної парціальної програми розвитку дітей старшого дошкільного віку “Я — киянин” та педагогами-практиками, що її впроваджують.

НА ЧАСІ — РЕГІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ

Алла ГОНЧАРЕНКО,

канд. пед. наук,

*доцент кафедри методики та психології
дошкільної і початкової освіти,*

ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка

БЛИЖЧЕ ДО ДИТИНИ ТА УМОВ ЇЇ ЖИТТЯ

Умови, в яких ми живемо, значною мірою впливають на нас і нашу діяльність. Найближче середовище дитини визначає потенційні вектори та коло можливостей для її розвитку. Освітній процес у закладі дошкільної освіти теж так чи інакше підпорядковується зовнішнім обставинам.

Той факт, що існують суттєві відмінності між способом життя в різних населених пунктах України, незаперечний.

Звісно, кожен вихователь час від часу намагається будувати освітню роботу на основі місцевого матеріалу: організовує спостереження за явищами та об'єктами природи чи соціуму, використовує регіональні зразки фольклору, ігор, ознайомлює дітей з пам'ятками архітектури тощо. На це орієнтує більшість чинних програм, проте в них серед широкого кола загальних завдань губиться своєрідність містечок, селищ чи сіл, неповторність вулиць та односельців.

Стихийний або хаотичний вибір регіонального змісту унеможливорює передбачення результату, системне та ефективне досягнення мети — забезпечення умов для повноцінного особистісного буття дошкільників, виховання любові та відчуття причетності до життя рідного краю.

Реалізувати цю мету **допоможуть регіональні програми, створені на місцевому матеріалі** для великих чи малих міст, для одного чи кількох сіл, а то й для окремих дошкільних закладів.

До речі, регіональні та локальні освітні програми нині поширені в досвіді зарубіжних країн, де відмовилися від громіздкого всеохопного змісту освіти.

Чинне законодавство України гарантує академічну, організаційну, фінансову і кадрову автономію закладів дошкільної освіти, зокрема й **можливість працювати за власною освітньою програмою**, розробленою на основі Базового компонента дошкільної освіти і схваленою педагогічною радою закладу дошкільної освіти (відповідно до ст. 11 Закону України “Про дошкільну освіту”, редакція від 04.11.2018 р.).

Ми свідомі того, що творення програми — справа не з легких, проте в українських педагогів уже є орієнтир у цьому напрямі — *регіональна парціальна програма розвитку дітей старшого дошкільного віку “Я — киянин”*. Взявши її за зразок, **кожен педагогічний колектив може наповнити свою програму власним змістом — неповторними рисами рідного краю**, спираючись на свій досвід та потреби вихованців.

ПРОГРАМА ДЛЯ ДИТСАДКІВ СТОЛИЦІ

Шановні читачі, чи пригадуєте випадково підслухану розмову ентузіаста й скептика два роки тому (*журнал “Дошкільне виховання”, 2016, № 5*)? Вони сперечалися щодо регіональної програми “Я — киянин”. Минув час, програма успішно пройшла апробацію в закладах дошкільної освіти столиці в рамках дослідно-експериментального проекту “Виховуємо киянина”. До цього проекту долучилися науковці й практики, керівники закладів та методисти районних науково-методичних центрів управлінь освіти, батьки і громадськість.

Кожен по-своєму розглядав способи впровадження змісту програми, вбачав свої акценти й шляхи, виокремлював той зміст (матеріал), що доступніший чи зрозуміліший для нього особисто, та всі були згодні в одному: програмі жити, бо вона спрямовує освітню роботу на формування в дошкільників цілісної картини життя рідного міста і виховує киян-творців, киян-громадян. Вона охоплює старший дошкільний вік як період закладання основ емоційно-ціннісного ставлення до людей, природи та культури рідного міста, до себе самих у цьому місті.

Особливості програми

- ♦ **Зміст програми враховує принади, спокуси, вигоди та ризики, загрози й небезпеки великого міста**, зокрема варіативність розважальних і розвивальних центрів, різноманітність осередків для відпочинку, широкі можливості спілкування дитини з представниками рослинного і тваринного світу, великий асортимент речей для облаштування дитячого простору і в той самий час — штучність і обмеженість природного простору, брак соціальних контактів через велику кількість людей, мінімізований час перебування дошкільника в колі сім’ї.
- ♦ **Культивується орієнтир не так на знання дитини, як на її буття.**

Тому замість традиційних “вчити”, “дати знання”, “закріплювати знання” сформульовано завдання “наповнити середовище”, “підтримувати бажання”, “моделювати ситуацію”, “поділяти

“Регіональні програми створюються на основі Базового компонента дошкільної освіти, чинних програм загальноукраїнського рівня впровадження з метою повнішого задоволення потреб населення в освітніх послугах для дітей дошкільного віку певного регіону: однієї чи кількох сусідніх областей, району, мегаполісу, сільської місцевості, промислової, курортної, військової зони тощо”. (*Лист МОН молодьспорту України від 28.02.13 №1.9-152 “Про розроблення програм для дошкільної освіти”*).

захоплення”, “пробуджувати”, “схвалювати”, “сприяти”, “пропонувати”, “задовольняти” тощо.

Так задіюються потужні природні механізми розвитку дитини — наслідування і “рефлекс свободи”, а взаємини дорослого і малюка будуються на основі продуктивної й толерантної співпраці.

- ♦ **Пропонуються сучасні методи та прийоми роботи.**

Виходимо з того, що в роботі педагога домінує **спостереження за дітьми**, завдяки якому вихователь визначає коло їхніх інтересів та прогнозує способи їх реалізації. Серед методів і прийомів уникаємо домінування словесних. У спілкуванні з природою і прекрасним варто більше мовчати, аби слово набувало ваги, позаяк завелика кількість звуків дезорієнтує малюка, розбалансовує межі адекватного сприймання. Передбачаємо уникнення уніфікації, оцінювання, змагань, зразків, а орієнтуємося на сучасну прогресивну освітню модель: **надання дошкільнику можливості обирати** простір реалізації інтересів, спосіб дії, необхідні засоби і творити власний шлях набуття досвіду. Це досягається використанням **емпауермент-педагогіки**: підсилення у дітей мотивації до пізнання, підтримання їхніх сутнісних життєвих сил та культивування натхнення, а також завдяки **емоційному збагаченню виховних ситуацій**. Це концептуальна позиція програми щодо єдності розвитку, виховання і навчання.

Шлях до знань — це не пряме навчання, постачання чи передача інформації, а створення/виникнення емоційно-ціннісного, мотиваційного підґрунтя, що є поштовхом до діяльнісно-поведінкових реакцій.

Їх спонтанність часом приводить дитину до помилок, що є показником активного здобуття досвіду, знань про довкілля, про себе і свої можливості. Природно, що **дитина (та й дорослий) має право на помилку** і може цим

скористатися. Відсутність страху перед помилкою свідчить про самоповагу і оптимістичне світобачення: “У мене це вийде”.

♦ **Орієнтування на сталий розвиток.**

Поширена у світі ідея посилення внесків дітей і дорослих у захист природного довкілля, раціональне використання ресурсів, формування розумних потреб, здорового способу життя та добросусідства була підхоплена і реалізована програмою “Я — киянин”.

Структура програми

Невелика за обсягом програма складається з чотирьох розділів.

Перший розділ “Здоров’я дитини” розкриває виняткову значущість здоров’я дошкільняти та чинники, що його формують в умовах великого міста. Зокрема приділена увага корисним та шкідливим продуктам харчування, важливості стимулювання рухової активності дітей.

Другий розділ “Природа рідного міста” охоплює розмаїття рослинного і тваринного світу Києва, зокрема тих його представників, що охороняються законом. Програма орієнтує дорослого на варіативні осередки флори в місті, на приклади близького співіснування людини і тварини, проектує модель гуманного і шанобливого ставлення киян до тварин.

Третій розділ “Культура мого міста” присвячено не лише топоніміці та пам’ятним місцям столиці, що формує в дошкільнят просторові координати міста, а й розкриває Київ у музичних творах, живописних полотнах, театральних постановках.

Четвертий розділ “Ми — кияни” наголошує на необхідності узгодження “Я” і “Ми”, усамітнення і велелюдності, індивідуальних ритмів і загального ритму великого міста (шумовий фон, голосовий та технічний, штучне яскраве освітлення і невинна активна життєдіяльність дорослих, що порушує сприйняття природного добового ритму, зміни дня і ночі, дисгармонійне поєднання штучного і природного середовищ тощо). Чи не вперше в контексті програмового змісту прозвучала *проблема людей з особливими потребами і “доступності міста”*: як варто сприймати відмінності поведінки, зовнішнього вигляду, як надавати допомогу чи підтримку тощо.

Ось так, від свого будинку і своєї вулиці до найближчого парку, поліклініки чи магазину, а далі — до розважального центру чи Дніпра, з правого берега на лівий, ведемо дитину

Фотоконкурс «Наші діти»

**Любимо місто, в якому живем,
Радю його ми щодня пізнаєм.**

(ЗДО № 688, м. Київ)

вулицями і площами, парками і майданчиками, вітаємося зі знайомими, дивуємося чудернацьким пам’ятникам, прислухаємося до звуків свого міста і готові бути йому корисним. І далі, далі, аж за межі міста, за виднокіл...

Широкий і різноманітний обсяг змістового матеріалу не зобов’язує дошкільника до повного його опанування, а надає дорослому орієнтири, передбачає вибірковість відповідно до місцевості, зони найближчого розвитку дитини, рівня обізнаності, інтересу тощо.

Тому в програмі **немає регламентованих норм для визначення рівня знань та вмінь дитини.**

Також **педагог вільний обирати час початку роботи** за програмою “Я — киянин”. Це не обов’язково має бути вересень, бо відчувати чи починати відчувати себе киянином можна у будь-яку пору року.

Отже, програма надає своєму користувачу орієнтири в тому, як стати для дітей партнером, довіреною особою в пізнанні рідного міста, допомогти зрозуміти, полюбити його та зробити кращим.

***

Ось така перша в історії дошкільної освіти регіональна програма для задоволення освітніх потреб маленьких киян. Сподіваємося, вона дасть поштовх до створення подібних програм для педагогічних колективів інших міст, селищ, сіл. Такий крок сприятиме утвердженню пріоритету дошкільної освіти і задоволенню індивідуальних потреб дошкільнят. ■

ЧАС ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ НА 2019 РІК!

Обирайте зручний для вас спосіб

НА ПОШТІ

або

ONLINE

ІНДЕКСИ

“Дошкільне виховання” **74140**

“Палітра педагога” **40296**

“Джміль” **40295**

Комплект **95989**

НА САЙТІ **JMIL.COM.UA**

Сформуйте
персональний комплект

БОНУС

Е-МАТЕРІАЛИ ДО КОЖНОГО ВИПУСКУ!

Шукайте на сторінках і завантажуйте з сайту

